

воєнного стану, унормувати можливість подання заяв через цифрові сервіси, у тому числі через «Дію» або Єдину інформаційну платформу, разом із тим розширили обов'язок прокурора щодо перевірки законності рішень про початок розслідування у справах воєнного часу.

Висновки. У воєнний час, коли правовий порядок зазнає додаткових викликів, саме на етапі початку досудового розслідування закладається фундамент подальшої законності всього кримінального провадження. Ігнорування гарантій прав заявника та потерпілого на цьому етапі призводить не лише до порушення внутрішніх стандартів, а й до недотримання міжнародних зобов'язань України у сфері прав людини. Тому необхідно адаптувати національне законодавство до реалій воєнного стану, не допустивши при цьому згортання конституційних гарантій.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про правовий режим воєнного стану»: № 389-VIII від 12.05.2015 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: станом на 01.04.2025 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

3. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Кудла проти Польщі» (Kudla v. Poland), № 30210/96, 26 жовтня 2000 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58920>.

Хабло Оксана Юрївна,

професор кафедри кримінального
процесу Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент

ПРОБЛЕМИ НАБУТТЯ СТАТУСУ ПІДОЗРЮВАНОГО ЗА ВІДСУТНОСТІ ОСОБИ

Повідомлення про підозру у кримінальному провадженні має визначальне значення як для провадження в цілому, так і для особи, яка набуває статусу підозрюваного. Адже з повідомлення про підозру розпочинається етап притягнення особи до кримінальної відповідальності. Окрім цього, з моменту повідомлення особі про підозру слідчий, дізнавач, прокурор

набувають додаткових повноважень – лише щодо підозрюваного можливе застосування запобіжних заходів та окремих заходів забезпечення кримінального провадження (відсторонення від посади), лише підозрюваного можливо оголосити в розшук чи вирішити щодо нього питання про здійснення спеціального досудового розслідування. А сама особа набуває процесуальних прав та обов’язків підозрюваного, визначених у ст. 42 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України.

Втім, у правозастосуванні виникають певні проблеми набуття статусу підозрюваного за відсутності особи. Адже слідчий, дізнавач чи прокурор не мають можливості безпосередньо виконати всі процесуальні дії, які складають акт повідомлення про підозру. Зокрема, в теорії кримінального процесу визначено, що повідомлення особі про підозру складається із системи таких процесуальних дій та рішень: прийняття рішення щодо необхідності повідомлення про підозру конкретній особі та його юридичне оформлення (складання, підписання та погодження); вручення особі письмового повідомлення про підозру та роз’яснення змісту підозри; повідомлення підозрюваному його процесуальних прав.

Етап вручення повідомлення про підозру, в свою чергу, також складається із системи таких процесуальних дій: встановлення точного місцезнаходження особи та її виклик (ст. 135 КПК України); безпосереднє вручення процесуального документа (ч. 1 ст. 278 КПК України); повідомлення підозрюваному про його процесуальні права (ч. 2 ст. 276 КПК України); детальне роз’яснення прав підозрюваного на його прохання (ч. 3 ст. 276 КПК України); отримання розписки про вручення повідомлення про підозру та роз’яснення прав підозрюваного [1, с. 106].

Втім, у разі заочного набуття особою статусу підозрюваного проблемним є виконання вимоги щодо доведення до особи інформації про зміну його процесуального статусу. Так, у ч. 1 ст. 278 КПК України визначено порядок повідомлення особі про підозру у випадках, коли немає можливості здійснити це безпосередньо, та вказано, що у випадку неможливості безпосереднього вручення письмового повідомлення про підозру, цей документ вручається у спосіб, передбачений КПК України для вручення повідомлень. Втім,

таке законодавче формулювання не відповідає принципу юридичної визначеності, адже як науковцями, так і практиками по-різному тлумачаться фрази: «у спосіб, передбачений для вручення повідомлень», «неможливість вручення» [1, с. 107].

При цьому слід враховувати, що відповідно до положень ч. 1 ст. 42 КПК України «підозрюваним є особа, якій у порядку, передбаченому статтями 276–279 цього Кодексу, повідомлено про підозру, особа, яка затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, або особа, щодо якої складено повідомлення про підозру, однак його не вручено їй внаслідок невстановлення місцезнаходження особи, проте вжито заходів для вручення у спосіб, передбачений цим Кодексом для вручення повідомлень» [2]. Тобто, якщо не має можливості вручити повідомлення про підозру безпосередньо, то особа набуває статусу підозрюваного після надіслання їй письмового повідомлення про підозру у спосіб, передбачений для здійснення виклику у кримінальному провадженні.

В цьому випадку постає питання щодо визначення моменту набуття особою статусу підозрюваного. Адже надіслання повідомлення про підозру за правилами здійснення виклику не дає змоги визначити момент отримання такого повідомлення та, відповідно, момент набуття особою процесуального статусу підозрюваного. А від цього залежить законність подальших процесуальних дій та рішень. У зв'язку з такою правовою невизначеністю особа може не виконувати обов'язки підозрюваного, не вважаючи себе підозрюваним. При цьому сторона обвинувачення буде вважати, що особа набула статусу підозрюваного після направлення її відповідного повідомлення поштою [1, с. 109–110].

Аналіз правозастосовної практика підтверджує наявність проблеми заочного набуття особою процесуального статусу підозрюваного. Так, суддя Шевченківського районного суду міста Києва відмовив у задоволенні клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування щодо ОСОБА 10, щодо якої було складено повідомлення про підозру у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 258-3 та ч. 3 ст. 258 КК України та яка була оголошено в розшук. Прокурор зазначав, що ОСОБА 10 зареєстрований у м. Донецьк, на території якого національний оператор поштового зв'язку України не здійснює своєї діяльності, а тому виконати вимоги

статей 135, 278 КПК України в частині вручення письмового повідомлення про підозру не видалося за можливе. При цьому, в ході проведення спільного брифінгу для представників засобів масової інформації було оприлюднено інформацію стосовно підозри ОСОБА 10, що на думку сторони обвинувачення, дає підстави стверджувати про обізнаність останнього про підозру. Втім, суд вказав на відсутність об'єктивних даних, які б свідчили про вжиття слідчим та прокурором заходів для вручення повідомлення про підозру, та дійшов висновку, що ОСОБА_10 не набула процесуального статусу підозрюваного [3].

При вирішенні цієї проблеми пропонуємо враховувати процедуру, яка передбачена для виклику особи під час здійснення спеціального досудового розслідування. Так, у ст. 297-5 КПК України вказано, що «повідстки про виклик підозрюваного у разі здійснення спеціального досудового розслідування надсилаються за останнім відомим місцем його проживання чи перебування та обов'язково публікуються в засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційному веб-сайті Офісу Генерального прокурора. З моменту опублікування повістки про виклик у засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційному веб-сайті Офісу Генерального прокурора підозрюваний вважається належним чином ознайомленим з її змістом» [2].

Подібним шляхом йде і правозастосовча практика. Зокрема, В. Л. Жидков та О.Б. Жила зауважують, що є різна практика публікації повідомлення про підозру: 1) публікується витяг з повідомлення про підозру із зазначенням правової кваліфікації кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність. 2) публікується весь текст повідомлення про підозру; 3) публікується весь текст повідомлення про підозру (містить прізвище, ім'я, по батькові підозрюваного, а інші персональні дані знеособлені відповідно до Закону України «Про захисту персональних даних») [4, с. 5].

Отже, вирішувати проблему щодо визначення моменту набуття статусу підозрюваного у разі неможливості безпосереднього вручення письмового повідомлення про підозру слід з урахуванням положення ч. 6 ст. 9 КПК України,

де передбачена можливість застосування кримінального процесуального закону за аналогією. Тобто, у разі переховування особи від органів досудового розслідування моментом набуття нею статусу підозрюваного має вважатися день публікації відповідної інформації у засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження чи на офіційному веб-сайті Офісу Генерального прокурора.

Список використаних джерел

1. Хабло О. Ю. Набуття статусу підозрюваного у разі неможливості безпосереднього вручення письмового повідомлення про підозру. *Право України*. 2021. № 9. С. 103–116.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : затв. Законом України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-1775>.

3. Ухвала Апеляційного суду м. Києва від 13 черв. 2017 р. у справі № 11-сс/796/2543/2017. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : [сайт]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/67257170>.

4. Жидков В. Л., Жила О. Б. Застосування спеціальної процедури притягнення до кримінальної відповідальності (in absentia) за колабораційну діяльність. Київ : *Українська Гельсінська спілка з прав людини*, 2023. 17 с. URL: <https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2023/06/Zastosuvannia-spetsialnoi-protsedury-prytiahnennia-do-kryminalnoi-vidpovidalnosti-in-absentia-za-kolaboratsiynu-diialnist.pdf>.

Чича Руслан Павлович,

доцент кафедри кримінального процесу
та організації досудового слідства
Харківського національного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНІВ

З початком повномасштабної агресії Російської Федерації, у лютому 2022 року, особливу актуальність набули питання документування та розслідування воєнних злочинів, що, враховуючи масштаб бойових дій, довжину лінії зіткнення,